

Svešam klūt

Lauris Gundars

2021-06-21

Romāns tapis un grāmata izdota ar Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu 2021. gada mērķprogrammā “Kultūrelpa”

Par atbalstu romāna tapšanā autors īpaši pateicas Leonam Astram, Intam Cālītim, Taigai Koknevičai un Brigitai Eglītei, kā arī Ventspils starptautiskajai rakstnieku un tulkotāju mājai, Baltijas rakstnieku un tulkotāju centram, Latvijas Rakstnieku savienībai un Jūrmalai

Redaktore Gundega Blumberga

Korektore Selga Freimane un Ieva Grabe

Jāņa Esīša vāku dizains

Gundegas Kārklīņas makets

E-grāmatas datni sagatavoja Kārlis Žilvinskis

© Lauris Gundars, teksts, 2021

© Knuts Skujenieks, dzejas citējumi, AKKA/LAA

© Gunārs Freimanis, dzejas un atmiņu citejumi, AKKA/LAA

©Jānis Esītis, vāku dizains, 2021

© SIA “Dienas Grāmata”, izdevums, 2021

ISBN 978-9934-595-38-7

Grāmata iznākusi iespiestā versijā 2021. gadā

ISBN 978-9934-595-31-8

Iegādājieties izdevniecības birojā un grāmatnīcās.

Grāmatā aprakstīti gan patiesi, gan izdomāti notikumi, citēti no arhīviem izcelti dokumenti, iekopēti šodienas dzīves teksti un ielavījusies pat viena murga aina. Piedzīvojumu un psiholoģisks trilleris te sadzīvo ar biogrāfiju izpēti un arī dažām dzejas rindām — bijušais, esošais un sapņotais vienuviet: kas līdzīgs ikdienas dzīves ritējumam mūsu tiecībā atrast laimes istabas durtiņas.

Kaut dažbrīd teksts līdzināsies pētījumam, skrupuloza zinātniska izziņas mērķa šeit nav, kādēļ Valsts arhīvā un citviet lasītais tiks citēts bez atsaucēm. Autoram gan zināmas visu tekstu izcelsmes vietas. Citātos, arī tulkojumos pilnībā saglabātas dokumentu izteiksmes īpatnības. Tomēr pirmām kārtām šis ir stāsts par Gunāru A.

Vienkārši stāsts.

I

Es beidzu vidusskolu 1976. gadā. Skolotāji beidza ar mani mocīties.

Todien man kājās bija supermodīgās platformenes, iespaidīgas kļošanas, bet mati kā Andželai Deivisai — mūsu valsts vadītāja, ģenerālsēkretāra Leonīda Brežņeva, ideoloģiskajai draudzenei, kuras vārdu skandināja visa PSRS: jaunā melnādainā sieviete krieviem kaut kā bija iztapusi, kaut ko darījusi, lai uzrādītu ASV imperiālistu zvērīgo viepli. Tagad teiktu, ka Andželas un mana frizūra bija mikrofons, bet krievs joprojām mums ir krievs — ikviens šai valodā ikdienā runājošais, neatkarīgi no īstenās tautības. Mēs, protams, bijām latvieši, es arī. Un dzīvojām nosacīti privilēģētajos Padomju Savienības rietumos, ko gan tobrīd zināt nebija nekādas jēgas.

1976. gadā man bija septiņpadsmit gadu, un es neiedomājos, ka krievi ir okupanti. Krievi bija vienkārši krievi.

Izlaiduma dienā izgājis no skolas ēkas, vēl tagad vairošos pat ar auto braukt tai garām: pamanīju to pirms gadiem desmit un joprojām nespēju sev to sakarīgi izskaidrot. Jau minēju — skolotāji mocījās ar mani, ne otrādi: es jutos labi, biju varens un pašprietekams, līdz pakāpei, kad skolotājiem šādi personāži pirms stundām piecas minūtes profilaktiski būtu jāiekausta. Sevi toreizējo šodien sastapt negribētu. Ja gadītos būt tāda subjekta skolotājam, es to nīstu un pazemotu. Pazemotu, lai izsistu no līdzsvara: kā gan citādi tikt ar tādiem galā?

Tomēr mani skolotāji brīnumainā kārtā darīja tieši pretējo — glāba no mazāk un vairāk spilgtām nepatīkšanām, tādējādi vien ceļot manu vērtību.

Tas ir Deep Purple, Led Zeppelin, Uriah Heep, Slade un agrīnā Queen laiks — PSRS šīs izvirtušās Rietumu popkultūras skaņas ilgstoši pūlējās ignorēt, taču sarkanās impērijas rietumos jūrnieku ievestie vai kādu attālu radnieku no teiksmainajām ārzemēm sūtītie vinila diski bija stabila valūta, kuru atskaņošana apliecināja piederību cēlajai brīvdomātāju kopai. Lai ko tas arī nozīmētu. Katrs šāds diska izklejotājs pa simtiem, pat tūkstošiem dzīvokļu — trīs rubļi par dienu, par ierakstu mūzdienu remontējamā padomju ražojuma magneto-fonā. Rīgā montēto monoatskaņotāju balķa resnuma adatas vien attālu spēja nolasīt smalkā stereoskaņu celiņa kvalitātes, taču svarīgāks bija pats pie-skāršanās fakts imperiālistu vinilam. Arī stingri noliegtais diska un deficīto magnetofona lenšu apmaiņas process bija svarīgāks par dziesmu saturu. Šauri specializēto melomānu labais tonis bija neko nezināt par latviešu mūziķu vārajiem centieniem pielīdzināties pasaulei, bet, pieminot krievu mūziku, pats acumirkli vērties par krievu. Brežņeva laiks ļaudis bija atslābinājis — Ļeņina un Staļina iedibinātie ideoloģiskie principi sadzīvī pabalējuši, attiecīgās sankcijas par to ignorēšanu piemirsušas: uz Sibīriju nevienu vairs nesūtīja.

Es gan nezināju, ka esam izlaidušies, — vienkārši dzīve un dzīvošana ritēja tā, kā tā ritēja. Protams, zināju Sibīrijas jēdzienu, taču konkrēta pildījuma 1976. gadā tam vairs nebija — manu ģimeni Staļina laika izsūtīšanas nebija skārušas: nebija konkrēta iztrūkstoša dzimtas posma, neviens mājās par to nerunāja. Joprojām nespēju atcerēties, kā un kur pirmo reizi izdzirdēju “Sibīrijas lēgeru” terminu. Šķiet, vēlāk, stipri vēlāk. Tomēr iespējams, ka stipri agrāk — varbūt vienkārši nebiju to pamanījis, palaidis garām kā nebūtiskas zināšanas. 1976. gadā manas brīvdomības dienaskārtībā bija zobgāles par iepriekšējā valsts vadoņa Hruščova piesolīto pilnīgu un galīgu komunisma uzvaru 1980. gadā. Pēc četriem gadiem. Tam bija tieši tikpat aptuvens pildījums kā Sibīrijai, parādībai, kas neskar un skart nevar.

Skolā atņemtos Rietumu postošās mūzikas diskus mums atdeva, vēlākais, pēc trīs dienu karantīnas direktora seifā. Bez sankcijām. Kārtība, kurā nekādas kārtības. Saņemot nelegālās aprites precis atpakaļ, pat saklausījām direktora vārdos vīdam atvairinošanos.

— Nu, puīši, jūs jau saprotat... — kas skanēja kā “pats zinu, ka tas ir muļķīgi”.

Muļķīgs nebija vis mūsu nerakstīto likumu pārkāpums, bet viņa vārie centieni radīt ilūziju par to ievērošanu. Zinājām arī, ka direktora sieva ir liela komunistiskās partijas šīška[1] un tāpēc viņam par paša izrādīto vājumu nekas nebūs. Īstenībā zinājām, ka latvieši glābj latviešus — savdabīga sazvērestība pret krieviem.

Kad ar draugu nelielā skurbulī Ziemassvētku vakarā bijām iekļūduši kādas baznīcas dievkalpojumā, nākamajā rītā mācību daļas vadītāja noķēra mani garderobē jau pirms stundām.

— Ar kuru vietu tu, stulbeni, domā?! — viņa izmisusi čukstēja.

Viņa čukstēja, taču, protams, izteicās daudz pieklājīgāk un ar nepieciešamo nosodījuma devu — tas nebija pārmetums, ka esmu nosacīti noliegto Ziemassvētku svinētāju sektā, kurā, visticamāk, sastāvēja arī viņa pati, bet gan aizrādījums, ka ar tādu mikrofonu frizūru baznīcā līst nevajag: mani taču var pamanīt jau pa gabalu pat svētku sveču pustumsā. Viņa saprata manu problēmu — ar cepuri iet baznīcā arī neklājas.

Šāds mikrofons gan bija stipri kaitinošs, un es to zināju. Tas bija pieņemams tikai uz melnādainās Andželas Deivisas galvas — manā gadījumā tā bija bezkaunīga sociālā protesta izpausme. Lai padomju skolēni nesāktu līdzināties visādiem hipijiem, pušiem matu gali nedrīkstēja pat pieskarties žaketes apkaklei, taču mani mati spīdēja Zemes pievilksanas spēkam, kādēļ biju vienaudžu neviltoti apskauts.

— Jūs pat esat stāvējuši pie paša altāra! — mācību daļas vadītāja referēja.

Es gan tobrīd neattapu aizdomāties, kurš tad mani tai baznīcā ir redzējis — iespējams, biju pat nedaudz lepns, ka esmu pamanīts. Tikpat nesvarīgi šķita, kā gan blondā učene ir tik zibenīgi informēta. Un atkal mūs nesodīja, jo bijām taču savējie, latvieši. Var jau gadīties, ka attiecīgas struktūras par manu pārkāpumu varēja vērst sankcijas pret pašiem skolotājiem, ka tas varēja mest nejauku ēnu uz “visas skolas ideoloģiskās audzināšanas kvalitāti”, taču tādus nostāstus atcerēties nespēju.

Starp citu, vēl skolu nebeidzis, droši zināju, ka, žonglējot ar tikko citētajiem terminiem un terminu ķēdēm, var izpildīt kādu sabiedrību gandarošu rituālu — vārdu saturs un lietas būtība nevienam neinteresēja. Vienkārši katrai sadzīves situācijai un līmenim atbilda attiecīgā verbālā ekvilibristika, kas uzrādīja tavu apkārtējās vides izpratnes pakāpi.

Pat krievu valodas učene, šķiet, pa pusei krieviete, bija Brežņevam neuzticama — kad es nožēlojamā visatļautībā kādā rīta politinformācijā lepni paziņoju, ka raidstacijā “Amerikas balss” iepriekšējā dienā runāts par strādnieku sacelšanos Polijā, viņa jau pēcpusdienā bija sazvanījusi manu mammu, lai brīdinātu par dēla vājo sociālā brieduma pakāpi. Tāds sieviešu, māšu solidaritātes zvans. No šī gadījuma secināmas trīs lietas.

Pirmkārt, mums ik dienu bija obligāta piecminūšu politinformācija, kas bija vien pašsaprotama formalitāte: oficiālās ziņas jau gadiem bija vērtušās rimtā plūsmā “viss par viņu un drusku arī par laika apstākļiem”, kā to formulēja ikviens valsts iedzīvotājs. “Viņš” bija Leonīds Brežņevs, kuram ap to pašu 1976. gadu bija sākušās runas grūtības — slimība, kas pavalstniekiem gan bija vien kārtējais anekdošu jaunrades iemesls.

Otrkārt, secinām: par mani vecākā paaudze klausījās PSRS ienaidnieku radiobalsis — kaut signāls tika kropļots, segts ar kaitinošu ētera zāģi, no dzirdētā drumslām varēja nojaust, ka kaut kur ir arī cita, mums neaizsniedzama dzīve. Turklāt 1976. gadā ļaudis klausījās un īpaši neslēpa liegtā augļa baudīšanu no saviem bērniem — tā allaž ir pirmā brīvības pazīme. Brīvība, kas tikai Rietumu balsu ieskatā bija ierobežota. Iespējams, vecākos vēl griezda niecīga dzirkstele, ka pasaules vēstures ritējuma maiņa spētu uzpūst liesmu, vērsot citādu mūsu ikdienu, taču manā, dzimušā padomju pilsoņa, oktobrēna, pioniera un komjaunieša, apziņā “Amerikas balss” un “Brīvā Eiropa” bija vien ikdienas ainavas sastāvdaļa, kam ārpus šīs bildes nav nekāda konkrēta seguma. Termins “iekārtas maiņa” nebija attiecināms uz reālo dzīvi, tā pildījums bija tikai viens — Lielā Oktobra sociālistiskā revolūcija, kas ar Ļeņinu priekšgalā un kaujas saucieniem uz lūpām bija gāzuši nīsto caru. Un tas bijis stipri sen.

Biju lepojies ar Ļeņina mazdēla skaisto nozīmīti oktobrēnu pulciņā, biju vilcis savu pirmo kubiešu bezfiltra cigaretes dūmu, braši plīvojot sarkanajam pionieru kaklautam, bet 1976. gadā es, protams, biju komjaunietis, jaunās komunistu maiņas lāpnesis. Protams. Mēs ar klasesbiedriem un klasesbiedrenēm pārplūdām no vienas organizācijas nākamajā tikpat loģiski un pašsaprotami, kā tikām pie pubertātes pumpām, ūsu miglīņas uz virslūpas un pirmajām mēnešreizēm. Šķiet, tikai pēc PSRS izjukšanas pārsteigti uzzinājām, ka ir bijuši arī tādi padomjzemes jaunieši, kas nebija kļuvuši par minēto jaunkareivju organizāciju biedriem. Mūsu skolā tādu nebija — labās skolās ikviens zināja, ka lielās dzīves vērti tiks plaši vērti tikai komjaunietim, tikai viņam “saule apspīdēs nākotnes takas”. Un mums itin nemaz netraucēja, ka, skolotāju un revolūcijas veterānu uzraudzībā zvērot uzticību visu triju minēto organizāciju mērķiem, nebijām kaut sekundi aizdomājušies, ko tas īsti nozīmē. Neviens no man pazīstamajiem vienaudžiem nebija pat centies par to aizdomāties. Un neviens no man zināmajiem pieaugušajiem nebija uzskatījis par nepieciešamu šo kārtību apšaubīt.

Atgādinu — joprojām stāstu par savu krievu valodas učeni, kas bija piezvanījusi manai mammai, lai atgādinātu pareizo ceļu, kas viņas dēlam dzīvē ejams. Nē, učene nebūt nenosodīja un neapšaubīja manus PSRS ārpolitikai neglaimojošos tekstus par poļu strādniekiem — viņa vien ieteica sekot, lai tas mazgadīgais idiots turētu muti. Ne tik rupji, protams. Un es neatceros, ka mamma mani tāpēc būtu kā strostējusi. Laikam vienkārši palūdza precīzāk noregulēt sakāmā filtrus. Tomēr teicami atceros, ka noteikti neapjautājos pēc viņas padoma un mamma arī netaisījās sniegt kādas satrauktas instrukcijas pareizas domāšanas laukā.

— Ir taču lietas, par kurām nerunā, vai ne? — Iespējams, tā viena padomju sieviete teica otrai. Turklāt abas bija Komunistiskās partijas biedres. Tobrīd gan es par to jau atkal nebiju aizdomājies — par mammas partijas piederību uzzināšu tikai tad, kad varenā PSRS kompartija sabruks, bet skolotāja... droši vien, ka arī viņa bija partijā. Nē, slēpts tas netika — ja es apjautātos, abas to apstiprinātu bez mulsuma un sarkšanas. Tikpat rāmi kā savirpinātu matu cirtu ap pirkstu.

— Bērni ir bērni: kaut kā taču viņiem jāizaug, vai ne, biedrene? — Varbūt aptuveni tā mamma ar krievu valodas učeni sasmaidījās katra savā telefona vada galā.

Tā nu es jau atkal tiku glābts, jau atkal pieredzes skolotie man norādīja — šī dzīve ir brīnišķa, ja ievēro viselementārākās sociālās saskarsmes sanitārijas normas.

Bet...

Pat nezinu, kā turpināt. Kā turpināt, lai, izsakot savas tagadējās domas, nevienu neaizvainotu.

— Učenes dārgās, nu nevajadzēja ar mani tā auklēties, skaidrs?! — Pieticīgās grēksūdzes mirklī, šķiet, šāds teksts no manas puses būtu visloģiskākais. — Vajadzēja darīt, kas darāms: sodīt, ja jāsoda, nosūdzēt, ja jānosūdz! Varbūt tad es aprautos, labāk saprastu, kas ir īstā dzīve. Būtu izaudzis par krietnu cilvēku, kam ideāli pirmajā vietā un tie ir augsti. Jūsu visu dēļ es... manu... es gadiem pēc tam...

Saklausāt nesimpātisku ironiju, kas liecina, ka esmu atradis vainīgos, kuru dēļ mans šodienas iedomātais krietnā cilvēka ideāls neatbilst iepriekš aprakstītajam gana pašpietiekamajam pilsonim? Un ka vainīgas ir nabaga skolotājas, kuru plaušas, nepiemirsīsim, katru starprīdi bojāja no zēnistabas skolas gaitēnos izplūstošie koši zilie noliegti cigarešu dūmi?

Labi, učenes nav vainīgas. Laiks vainīgs. Tādi bija laiki.

— Tādi tumši laiki, kad zūd orientieri, — aptuveni citēju kāda manas paaudzes dzejnieka interviju jau pēc-padomju laikā. — Es neattaisnoju cilvēku neģēlības, bet mums visiem tolaik nereti klājās pāri šīs krēslainas šķidrauts, ko mēdzam saukt par vēsturi...

*

1976. gada jūnijā skolas izlaiduma naktī braucām ar kuģīti pa Daugavu — dienas jau garas, nakts gaišas, un es vēl neesmu padomju valstī godātā alkohola tiktāl pieveikts, lai man būtu aizkritis širmis, kas parasti nozīmēja karstus strīdus par tēmām, kuras no rīta jau bija piemirstas. Tomēr nekad nešaubījos, ka kažku iemesli noteikti bija cēli, kādā dzīves augstāko principu problemātikā sakņoti. Tātad — esmu pavisam mierīgs, stāvu pie kuģīša borta, paslepen ar draugu — topošo aktieri — malkojam no zaļģanas pudeles kakliņa — stiprinātais vīns “Volgas strūdzinieks”. Par rubli un septiņpadsmit kapeikām. Puslitrs, lēti. Tepat vēl citi malkotāji, kaut kur meitenes, kurām nāksies ķerties klāt uz rīta pusi, pēc kuģīša izbrauciena.

— Paskaties! — Pēkšņi Haris rāda uz krastu.

Es neko tur neredzu, neko īpašu neredzu: sēž liels cilvēks, makšķerē netālajā Lucavsālas krastā. Viņam māj un ūjina arī meitenes no augšējā klāja, bet cilvēks pat nepakustas.

— Makšķernieki esot galīgi stulbi, — spriežu no savām zivju neēdāja pozīcijām, — sākot tupēt jau ap saules lēktu.

— Bet vēl jau tā nav pat līdz galam norietējusi! — Haris paceļ pusdzerto strūdzinieku virs galvas. —
, ?! !!!... , !...[2]

Pudele noplunkšķ ūdenī labu gabalu no krasta. Smejas Haris, smejas meitenes uz augšējā klāja. Nakts makšķernieks gan nav pat sakustējies.

Bet es pamanu, ka lielais vīrs skatās kaut kur mums pāri. Un arī pludiņa makšķerei nav: cilvēks vien tēlo, ka makšķerē. Lai pasaule liek mierā. Tā šķiet.

Nu to pamanījis arī Haris, un mēs ierēcam par dīvaini abi kopā un vēl skaļāk ierēcam.

Tāda atmiņu ainiņa. Neveikla ainiņa.

Tajā īsts gan ir tikai nakts kuģītis, Haris un meitenes uz augšējā klāja. “Volgas strūdzinieks” ir no citas šo abu jaunekļu trakulīgās skolas dzīves epizodes. Bet krastā sēž mans šodienas iedomu tēls — Gunārs A., par kuru tobrīd neko vēl nezinu, pat nenojaušu par viņa eksistenci.

Gunārs ir īsts — 1976. gadā viņš ir atgriezies savā Lucavsalas ģimenes mājā pēc piecpadsmit gadu prombūtnes: ir godīgi nosēdēts soda nometnē no zvana līdz zvanam. 1961. gadā Gunāru ir tiesājis Baltijas kara apgabala kara tribunāls — “Dzimtenes nodevība un spiegošana” nav parastas tiesas līmenis.

Gunārs ir nosēdējis gan visus manus skolas gadus, gan bērnudārza laiku. 1961. gadā esmu trīs gadus vecs, un mani vecāki šķiras. Acīmredzot nav melots, ka spilgtiem dzīves mirkļiem ir īpaša enerģētika — citādi nespēju izskaidrot, kā atceros šo šķiršanās dienu: paps mani šūpulzirdziņa mugurā griež uz riņķi, augstāk un augstāk, arvien augstāk. Mirdz parkets, un ik brīdī no jauna uzzib milzīgās gadsimta sākuma podiņu krāsns sāni, tās viducī uzgleznotā Holandes upes ainava. Un tad mēs ar mammu ejam prom.

Tomēr Gunārs savu noziedzīgo darbošanos ir sācis stipri agrāk — jau 1958. gadā, manā dzimšanas gadā.

“Ar mērķi graut un vājināt padomju varu viņš ir sistemātiski nodarbojies ar aģitāciju un propagandu,” — tā formulēts tribunāla apsūdzība.

Bet 1976. gadā es neko par to vēl nezinu.

Tomēr 1976. gadā šādi uzburta ainiņa ar manu iedomu Gunāru Lucavsalas krastmalā nemaz tik neveikla nešķistu — zinātāji tajā pamanītu vairākus kodētus tēlus un slepenus signālus. Tas ir laiks, kad pateiktā ir mazāk par nepateikto, un šos noklusējumus biju ieradinājis atpazīt kā sauli vai mēnesi pie debesīm: nedz kāds man tos bija ieskaidrojis, nedz pats apzinājos to zīmīgumu.

Itin vienkārši tulkojama makšķerēšana — kaut itin neko nebiju dzirdējis par Mordvijas soda nometnēm, tomēr ticami, ka pēc piecpadsmit gadiem vidē, kur vientulība ir neiespējama, cilvēks vēlēties nolist malīnā. Nakts tēls ir šo alku paspilgtinātājs — jaunā vecā dzīve, kurā Gunārs daudz ko vairs neatpazīst, varētu būt viņam par stipru: jāsāk pierast pamazām, nakts klusumā. Tumsai gan šai ainiņā būtu vēl kāda svarīga funkcija — Gunāra notiesāšanas gadā otrpus upei, iepretim viņa Lucavsalas mājai uzradās ievērojamākais Staļina ampīra piemineklis Latvijā: divdesmit vienu stāvu augstais Kolhoznieku nams ar zvaigzni tā smailes galā. Naktī uzvarējušo sociālismu simbolizējošā baznīca izzuda tumšajās debesīs, lieku reizi nesatrauca prātu — Gunāram nenācās lūkoties uz rubīnsarkano zvaigzni: atšķirībā no Maskavas Kremļa, Rīgas augstceltnes smailes zvaigznes miesā nebija iemontēta lampiņa, naktī mūsu zvaigzne nestrādāja.

Tomēr naktī makšķerējošā Gunāra ainā līdzās konkrētām laikmeta zīmēm ieskicēts arī obligātais ar racionālu prātu netveramais slānis — lielais, divmetrīgais cilvēks krastmalā nav laimīgs. Lai attiecīgās nojausmas lasītos pavisam skaidri, viņam garām nobrauc naivu, nākotnes sapņu pārpilnu skolēnu izlaiduma kuģītis, no kura kāds jauneklis met Gunāram lēta viņa pudeli, un, protams, puisis runā krieviski, kaut viņa dzimtā valoda ir latviešu: par to liecina akcents.

Un, protams, makšķere bez auklas, bez pludiņa. Pliks kāts.

Tverot šādu ainiņu, tā laika Padomju Latvijas latviski runājošais pilsonis zināja, ka emocionālie akcenti ir ideāli izlīdzsvaroti ar redzamā vēstījumu: šeit jāsaprot gan nostalgiskas ilgas, gan likteņa neizbēgamība, kur tomēr mirkli noblāzmo arī spīta stariņš — nekas, nekas, mēs izturēsim. Lai ko tas arī nozīmētu.

— Laba aina! — Mēs tolaik visi vienotos, savējie sapratīs.

Tiesa, savējos mēs taču pazīstam, turpretim par Gunāru es nezināju itin neko. Tikai pēc gadiem trīsdesmit man būs iespēja izlasīt viņa 1961. gada Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Ministru padomes Valsts drošības komitejas izmeklēšanas daļas sevišķi svarīgu lietu izmeklētāja majora Andrejeva sastādīto un

šīs pašas daļas priekšnieka kapteiņa Vītola parakstīto apsūdzības rakstu. No tā uzzinašu, par ko Gunārs A. 1961. gadā paņemts ciet.

“1. ASTRA ilglaicīgi dažādos veidos uzturējis noziedzīgus sakarus ar amerikāņu diplomātiem un citiem ārzemniekiem. Šajā nolūkā ticies ar viņiem personīgi, kā arī minēto noziedzīgo sakaru uzturēšanai nosūtījis citas personas no savas vides. Saņēmis no amerikāņiem pretpadomju satura literatūru, kuru lasīja, glabāja savā dzīvoklī un iepazīstināja ar to citus pilsoņus.

2. No 1959. gada novembra līdz aizturēšanas dienai — 1961. gada 23. februārī, strādājis par Latvijas Valsts universitātes Vēstures-filoloģijas fakultātes Skaņas un gaismas uzskates laboratorijas laborantu, starp saviem darba biedriem: BALTKĀJU Aleksandru, KALNIŅU Daumantu, VICINSKI Georgiju un AKMENTIŅU Armīnu Aleksandru veica pretpadomju aģitāciju.

3. Laika posmā no 1959.—1960. gadam ASTRA laboratorijā periodiski klausījās magnetofona ierakstus ar Padomju Savienības Komunistiskās partijas un Padomju valdības vadītāja runām, komentēja šīs runas no padomju iekārtai naidīgām pozīcijām, turklāt izsakot dažādus pretpadomju izdomājumus. Tā ASTRA apgalvoja, ka latviešu tautai bija patiesa demokrātija un labāka kārtība tikai Latvijas buržuāziskajā iekārtā, bet tagad demokrātijas nav un dzīve republikā notiek pēc Maskavas diktāta. Sakarā ar Padomju valdības vadītāja vienas runas saturu, kura bija ierakstīta magnetofona lentē, viņš pašrocīgi uzrakstīja uz papīra: “Tie tikai vārdi, bet kur gan ir darbi?” Šīs piezīmes ASTRA atstāja pie magnetofona lentes laboratorijā, tā dodams iespēju ar to iepazīties BALTKĀJAM un VICINSKIM.

4. ASTRA vairākkārt paziņoja, ka 1956. gadā Ungārijā nav bijis kontrrevolucionārs dumpis, bet, pēc viņa vārdiem, tā bija visas ungāru tautas revolūcija, kuru padomju tanki “noslīcināja asinīs”. Pēc ASTRAS vārdiem, līdzīgas tautas sacelšanās notikušas Berlīnē un Polijā un tās apspieda padomju karaspēks.

5. ASTRA savā darba vietā un mājās vairākkārtīgi klausījās Padomju Savienībai naidīgās radiostacijas “Amerikas Balss” raidījumus, dažus no tiem ierakstīja magnetofona lentē.

6. Sakarā ar Padomju valdības vadītāja draudzības vizīti ASV ASTRA apgalvoja, ka tas ir apmāns un liekulība un it kā [biedrs] Hruščovs to dara ar mērķi parādīt sevi kā mieru mīlošu cilvēku.

7. 1960. gadā Ļeņina dienās, kad KALNIŅŠ parādīja ASTRAM žurnālu ar V. I. Ļeņina attēlu pirmajā lapā, tad ASTRA paziņoja, ka šā uzņēmuma vietā minēto lapu varēja izmantot lietderīgāk.

8. 1961. gada februārī ASTRA, nacionālistisku jūtu vadīts, noņēma no universitātes ziņojumu dēļa sludinājumu par iestāšanos DOSAAF[3], kas bija rakstīts krievu valodā, un uz fakultātes partijas organizācijas sekretāres FOMINAS jautājumu, kādēļ viņš tā dara, BALTKĀJA un AKMENTIŅA klātbūtnē atbildēja, ka šeit [ir] Latvijas republika un tādēļ sludinājumi krievu valodā nav jāizkar.

9. ASTRA atrada un ierakstīja magnetofona lentē pēdējo buržuāziskās Latvijas prezidenta Kārļa Ulmaņa runu, kurā 1940. gadā Ulmanis, vērsoties pie Latvijas iedzīvotājiem, paredzēja “sliktu nākotni” un aicināja ļaudis nodrošināties ar pirmās nepieciešamības apģērbu. Šo runu ASTRA ar magnetofona palīdzību demonstrēja [Latvijas] Valsts universitātes laboratorijā savu darba biedru klātbūtnē.”

Atgādinu — šī apsūdzības raksta apstiprināšanas brīdī man ir nepilni trīs gadi un mani griež pa gaisu šūpulzirdziņā: es neko par to zināt nevaru. Esmu puslīdz drošs, ka par Gunāra A. tā brīža likstām nezina arī mani vecāki — tobrīd politiskās lietas tiek noklusētas, to vienkārši nav.

Nezināt nozīmē būt laimīgam. Nezināt nozīmē arī papūlēties piemirst to, ko zini.

Neesmu mammai jautājis, kāpēc viņai 1965. gadā ienāca prātā aizvest mani tieši uz to skolu, kurp viņa mani aizveda un no kuras es 1976. gadā veiksmīgi izspruku: atšķirībā no citām padomju skolām, mūsējā jau no pirmās klases bija jāmācās angļu valoda. Cetur šīs moka sākās vien piektajā skolas gadā, un mēs tos citus apskaudām — ir taču stulbi tērēt laiku bezjēdzīgās nodarbēs, bet, ja nav citas izejas, tad vērts darīt to iespējami īsāku savas vērtīgās dzīves laika nogriezni. Pēc vienpadsmit gadu angļu valodas mācīšanās es, protams, angļiski nerunāju. Ticami, ka kaut ko sapratu. Spilgtā atmiņā tēma Lenin in London, kas laikam gan darīja angļu valodas reālā lietojuma nepieciešamību vēl neizprotamāku. Mūsu vinila mūzikas disku

brīvdomātāju pulciņā pat ne reizi neiedomājāties tulkot dziesmu tekstus, meklēt vārsmu jēgu un saturu. Gaudojām līdzī Fredijam Merkūrijam, taču atšķirība starp specializētās un parastās skolas skolēniem bija vien tāda, ka pirmajiem bija “angliskāka” izruna. Tāpēc laikam tomēr bijām par pakāpi kvalitatīvāki brīvdomātāji.

Domāju, ka, vedot dēlu uz angļu skolu 1965. gadā, mana mamma jau bija Komunistiskās partijas biedre, taču viņa izdarīja to, ko izdarīja. Lielākas mokas gan mani klusītiņām gaidīja aizdurvē: šķiet, ceturtajā vai piektajā klasē, kad palaikam tiku nodots audzināšanā omammai — mammas mammai, angļu valoda uzbruka man arī mājās. To, kas bija tikai jāizlasa vai jāatstāsta, omamma lika mācīties no galvas, bija jāraksta tas, ko skolotāja nemaz rakstīt nelika, un vēl jāiegaumē kaut kādas idiotiskas idiomas no nez kur uzradušās mūžvecas piezīmju grāmatiņas. Raudāšana bija liela, žēlastības nebija, un angļu valodu sāku nīst vēl sīvāk.

Atceros gan īsu izbrīna zibsnī par omammas pēkšņo tik tālās valodas zināšanu — angliski viņa runāja tikpat tekoši kā krieviski, tomēr tobrīd mani nekādi nevarēja ieinteresēt šī fenomena iemesli. Viņa arī labi cepa kliņģerus — nu un? Vēl ļoti ilgi man neiesāvēs prātā sev pajautāt: “Kāpēc gan padomju vecmāmiņai angļu valoda?” No abām šajā mēlē runājošajām lielvalstīm mēs taču bijām principiāli un uz mūžiem norobežojusies — tikpat reāli lietojama būtu marsiešu valoda. Un šis nav neveikls joks.

Patieso stāstu uzzināju vēlāk un diemžēl vairs ne no omammas pašas — viņa bija iemācījusies angļu valodu trīs mēnešu laikā. Trīs 1945. gada mēnešu laikā.

*

Iespējams, šeit varētu nodomāt, ka, aizrāvis ar savām nesalīdzināmi bālasinīgākajām atmiņām, esmu nedaudz piemirsis daudz košāko Gunāra A. stāstu, turklāt, šķiet, taisos laisties iekšā jau nākamajā stāstā par vēl tālāku pagātņi, par kādas Rīgas kundzītes 1945. gadu. Jā, sagaidāms arī šis stāsts, taču par Gunāru piemirsis neesmu ne mirkli. Atgādināšu Valsts drošības komitejas apsūdzības raksta gabaliņu:

“ASTRA ilglaicīgi dažādos veidos uzturējis noziedzīgus sakarus ar amerikāņu diplomātiem un citiem ārzemniekiem. Šajā nolūkā ticies ar viņiem personīgi, kā arī minēto noziedzīgo sakaru uzturēšanai nosūtījis citas personas no savas vides. Saņēmis no amerikāņiem pretpadomju satura literatūru, kuru lasīja, glabāja savā dzīvoklī un iepazīstināja ar to citus pilsoņus...”

Protams, tikšanās ar nīstajiem amerikāņiem un citiem kapitālistiem ir viens no padomju cilvēka galvenajiem grēkiem, tomēr ierindas PSRS pilsoni šis apraksts mulsinātu ar ko citu — kādā valodā Gunārs ar viņiem runāja? Jā, spiegi mācījās krievu valodu, taču krimināllietas materiālos vairākkārt uzsvērtas Gunāra labās angļu valodas zināšanas — viņš daudz un labprāt runājis, visi bijuši par to pārsteigti. Runājis valodā, kas normālam cilvēkam lieka.

*

1961. gadā Gunāram ir trīsdesmit gadu. Viņa oficiālās biogrāfijas anketa uzrāda stabilu krietna padomju inženiera karjeras uzrāvienu, kas gan pēc divdesmit piecu gadu vecuma sāk neizskaidrojami lūzīties un streipulot. Mācījies Elektromehāniskajā tehnikumā, divus gadus godprātīgi nodienējis Padomju Armijā, strādājis lielākajā Latvijas PSR rūpnīcā VEF. Jau divdesmit sešu gadu vecumā kļuvis par priekšnieka vietnieku cehā, kur ražo tobrīd modernākos tranzistoru radioaparātus. Spoži, pat izcili. Taču tad Gunārs labprātīgi aiziet, pastrādājis citā radiorūpnīcā, nonāk līdz salīdzinošiniecīgajai universitātes Skaņu un gaismas uzskates līdzekļu laboratorijai un turpat sāk studēt... angļu filoloģiju. Cits, iespējams, teiktu, ka Gunārs nav gudrs, taču viedāki ļaudis šī cilvēka itin kā pieticīgās dzīves izvēles spēj tulkot, samērojot ar sociālistiskās jauncelsmes un to aplenkusā kapitālisma cīņiņu.

1961. gada apsūdzību papildina vēl konkrētāki VDK vecākā izmeklētāja vecākā leitnanta Gotharda secinājumi:

“Turpmākās izmeklēšanas gaitā noskaidrots, ka ASTRA 1958. gada janvārī Rīgas pilsētā, nodibinot sakarus ar Amerikas Savienoto Valstu vēstniecības PSRS otrajiem sekretāriem HARMSTOUNU un KILHEMU, nolēma šos sakarus izmantot noziedzīgos nolūkos, lai nodotu Dzimteni, spieģojot Amerikas labā, tādēļ nodarbojies ar eko-nomisko un citu ziņu vākšanu par Padomju Savienību.”

Ja nu tomēr kādam tas vēl neskan pietiekami nopietni, ja kādam šķiet, ka šādi izpaužas vien autoritāras valsts paranoja, tad šim kādam nāksies vilties — nav dūmu bez uguns, īstas uguns.

“1958. gada 10. janvāra vakarā ASTRA kopā ar TUHELI Edgardu (arī Fjodoru) Aleksandra dēlu Rīgas centrālajā universālveikalā iepazinās ar Amerikas Savienoto Valstu vēstniecības PSRS otrajiem sekretāriem HARMSTOUNU Ričardu un KILHEMU Edvardu [un] uzaicināja viņus pie sevis uz dzīvokli.

ASTRAS dzīvoklī notikušajā sarunā ar amerikāņu diplomātiem HARMSTOUNS uzdeva ASTRAM un TUHELIM spiegošanas rakstura jautājumus: kā latviešu tautības pilsoņi izturas pret padomju varas veiktajiem pasākumiem; kādu produkciju ražo Rīgas rūpnīca VEF un vai ražo produkciju, kas nav paredzēta iedzīvotāju vajadzībām; kāda ir strādnieku darba alga un viņu [materiālais] nodrošinājums; vai Rīgas pilsētā ir pretpadomju radioraidījumu slāpētāji. Atbildot uz HARMSTOUNA jautājumiem, ASTRA izstāstīja, ka rūpnīca VEF ražo radiouztvērējus, telefona aparātus un telefona stacijas, nosauca strādnieku saņemamās algas summu un nodaļas “Tūrists”, kurā viņš strādāja, mēnesī saražoto radiouztvērēju skaitu. TUHELIS paziņoja, ka Rīgas pilsētā Kr. Barona ielas rajonā ir pretpadomju raidījumu slāpēšanas antenas masti. Uz to HARMSTOUNS izteica vēlmi aiziet un paskatīties antenas mastu. Tajā pat vakarā HARMSTOUNS izteica ASTRAM un TUHELIM savu vēlmi aiziet uz rūpnīcu VEF un iepazīties ar tās ražošanu.

HARMSTOUNS un KILHEMS apmainījās ar ASTRU ar savām mājas adresēm, kā arī iedeva viņam ASV vēstniecības Maskavā telefona numuru un gadījumā, ja ASTRA un TUHELIS aizbrauks uz Maskavu, lūdza piezvanīt viņiem pa telefonu uz vēstniecību, lai pēc tam ar viņiem satiktos.

Naktī, pēc tam, kad diplomāti no dzīvokļa bija aizgājuši, ASTRA un TUHELIS, palikuši vienatnē, savstarpēji vienojās nākamās tikšanās laikā ar HARMSTOUNU un KILHEMU uzvesties tā, lai diplomāti savervētu viņus darbam amerikāņu izlūkdienesta labā.”

Ja tobrīd Rīgas kinostudijai par šiem diviem personāžiem pasūtītu mākslas filmu — tā PSRS tika dēvētas spēlfilmas —, iepriekš aprakstītās ainas fināls pēc amerikāņu aiziešanas, šķiet, izskatītos aptuveni šādi.

DZĪVOKLIS MASKAVAS IELĀ, RĪGĀ. ISTABA, VĒLS VAKARS.

Gunārs izslēdz griestu lampu — telpā gaismas vien tik, cik iespējams no vēja šūpotas ielas laternas. Tās stari nervozi tver te vienu, te otru istabas stūri, te vienu, te otru vīrieti: te ir arī Edgars. Abi vīrieši smēķē, divas sarkanas ogļītes gail pustumsā.

Aiz loga putina, ik brīdi iegaudojas vējš.

EDGARDS. Domā, mūs novēro? Ar tālskati?

GUNĀRS. Viņi nevarēja mūs izsekot, kad nācām šurp.

EDGARDS. Viņi zina, kur tu dzīvo.

GUNĀRS. Viņi tiešām ir tik gudri, Edgard?

EDGARDS. Protams, ne.

GUNĀRS. Nu, kā tev tas viss patika, ko tu klusē?

EDGARDS. Nezināju, ka tu tik labi runā angļiski — pa kuru laiku?

GUNĀRS. Ne tādi vien varoņdarbi mūs gaida, Edgard!

Abi brīdi aizrautīgi smēķē.

GUNĀRS. Edgard, tu sāc šaubīties?

EDGARDS. Nē, Gunār, protams, ne.

GUNĀRS. Beidzot tu varēsi nopirkt sev to moskviču.

EDGARDS. Kāpēc tu, Gunār, man netici — man nevajag tos jeņķu honorārus, ja mēs varam graut šo iekārtu. Kad tā nozudīs no zemes virsas, kad beigsies šis (ironiski) darbaļaužu diktāts, mums katram būs pa diviem moskvičiem.

GUNĀRS. Nē, pa diviem kadiljakiem.

Abi vīrieši smejas. Gunārs nodzēš izsmēķi tukšajā rasola bļodā.

GUNĀRS. Labi, pie lietas — es viņus rīt sēdinu tramvajā, braucam uz Barona ielas antenu, bet tu mauc uz Šauļiem. Te ir fotoaparāts.

EDGARDS. Labāk otrādi — es taču nemāku fotografēt.

GUNĀRS. Es esmu par garu, lai mani nepamanītu tajā lidlaukā — krievi taču noteikti tās savas kara lidmašīnas sargā visu diennakti.

Negaidīti pie dzīvokļa ārdurvīm klauvē.

EDGARDS (čukst). Kas tur ir?

GUNĀRS. Nedrebi, tā ir Guna.

EDGARDS. Es nemaz nedrebu...

Tomēr Edgars trīc. Kad Gunārs ver dzīvokļa ārdurvis, tās veras straujāk, nekā gaidīts, — istabā ienāk trīs vīrieši gaišām, atklātām sejām un patiesu nosodījumu skatienā.

VĪRIETIS 1. Labvakar, biedri!... Vai tomēr “kungī”? Kā jūs uzrunāt?

VĪRIETIS 2. Mums nav jums jāpaskaidro mūsu vēlā nāciena iemesls, vai ne?

VĪRIETIS 3. Valsts drošības komiteja. Uzrādiet savus dokumentus, lūdzu.

Gunārs metas uz priekšnamu, taču tā durvis aizkrīt viņa deguna priekšā.

Ainas beigas.

Naivi, tendenciozi, teiksit, un es piekritīšu, tomēr diez vai piedāvāšu uzburt šo pašu ainu ar mūsdienu cilvēka acīm — nedošu iespēju slaidi iebrukt pretējā grāvī. Pēc padomju modeļa sociālisma sabrukuma ne mazums manu līdzcilvēku apgalvoja, ka “tas jau bija gaidāms”, ka “es jau zināju, ka Savienībai vāks” un “mēs virtuvēs par to jau sen spriedām”, tomēr Gunārs ar Edgardu bija arī darījuši, ne runājuši vien, vismaz centušies darīt, kā noskaidrots izmeklēšanā. Īstenos abu rošības motīvus tagad varam vien pacensties nojaust, savietojot pārsvarā tikai kropļotas informācijas druskas. Vai tā bija drosme vai bailes, varonība, uzdrīkstēšanās vai pat vājums, kas iejaukts aplamos priekšstatos balstītos sapņos? Tas neizbēgami būtu katra paša ceļojums atpakaļ laikā un telpā. Šeit un turpmāk ir mans laika drupaču komplekts — tā atskaite punkti sakņoti padomju cilvēka dvēselē, ilgās un visu nokrāsu kaislībās.

Iespējams, tikko lasītā patoss var kaitināt, var šķist, ka šāds vārdu virknējums būtu iederīgāks grāmatas ievadā vai anotācijā uz aizmugures vāka, tomēr tas ir šeit — kriminālsizēta viducī. Lai tiktu izlasīts. Un saprasts.

Ja bez patosa, lūdzu: lasītāj, es tavā vietā nedomāšu! Un nesmiešos. Un neraudāšu arī.

Pēc šīs klajās didaktikas lasītājs, protams, sagaida, ka tā tiks kompensēta ar jaunu sižeta pavērsienu. Tāds būs, taču pirms tam vēl īsi jāpabeidz iepriekš pamestais stāstiņš par Rīgas omammu un viņas brīnumaino angļu valodu.

1945. gadā Latviju okupēja jau trešo reizi piecos gados. Vispirms Staļins patīrīja aizdomīgi labklājīgo kaimiņvalsti, izvezdams uz Sibīriju tos, kurus varēja vēl kā praktiski lietot, un nošaudams tos, valsts prezidentu ieskaitot, kuri, visticamāk, vairs neiespētu svītrot savu iepriekšējo dzīvi kā nebijušu. Pēc gada padzinis krievus, Hitlers vilka laukā to sekli pieraktos līkus, lai, gari nedomājot, pats ķertos tiesāt vainīgos un nevainīgos: nereti tāpat kā kolēģis — ar lodi pakausī. Kad no zemes virsas nozuda viņš pats, Staļins otrreiz atbrīvoja Latvijas darbaļaudis no kapitālistu jūga. Tā kā visu Eiropas proletariātu viņam aplaimot neizdevās, Latvijā palikušie, aizbēgt nepaspējušie vēl cerēja, ka pasaules pārdale nav galā — Eiropai taču būtu jāatceras tās nomalē dzīvojošā spriganā baltiešu kopiena. Ļaudis cerēja, ka vēl nekas nav līdz galam izlemts — pat kapitulējušī Vācija netika lācim atdota saplosīšanai pilnībā. Cerībām okupētās valsts iedzīvotāju prātos un sirdīs bija arī ļoti reāls pamats — vēl divus gadus tās sildīja sabiedroto raidstaciju solījumi, ka angļi to tā neatstās,

ka cēlā, tikko saldaajā uzvaras auglī kodusi nācija nāks latviešiem palīgā, un tā nebūs vis ceturtā okupācija, bet gan īstena un patiesa atbrīvošana.

Omammai esot bijusi ļoti viegla galva — viņa esot iemācījusies valodu trīs mēnešos, ticami, ka viena no pirmajām.

Pirms kara omamma brīvi runāja vāciski, bet pēc kara jau itin drīz arī krieviski. Viegla galva.

— Pa kur laiku? — apkārtējie droši vien brīnījās. — Viņai taču ir četri pašas un vēl divi audžu bērni mājās...

Ainas beigas.

*

“Man kā vaina tiek inkriminēti smagi noziegumi — Dzimtenes nodevība un mēģinājums savervēties ārvalsts izlūkdienestā. Bet es kā izmeklēšanā, tā arī šeit stūrgalvīgi noliedzu šīs apsūdzības. Tādēļ es vēlreiz gribu darīt zināmus tiesai savus apsvērumus šajā jautājumā...” — tā lasām atreferētu Gunāra pēdējo vārdu jeb aizstāvības runu 1961. gada 25. oktobra Kara tribunāla tiesas sēdes protokolā. Balss ieraksts tolaik lietots netiek, tiesas sekretāre pūlas godprātīgi atstāstīt runātā saturu: vārdu izvēlei, to secībai, teikuma uzbūvei šeit nav nozīmes. “Kas attiecas uz manas personības raksturojumu, tad rodas tāds iespaids, ka es pēc sava rakstura esmu stingrs, stabils un man piemīt īpašība — konsekvence savās darbībās. Tādā gadījumā, ja arī tiesai ir izveidojies šāds viedoklis, tad lūdzu ņemt vērā, ka pēc pirmās iepazīšanās ar amerikāņu diplomātiem man bija lielas iespējas viņiem nodot visu, ko vien vēlējos. Bet es taču viņiem nenodevu neko, pat papīra strēmeli nenodevu. Jūs pārmetāt man arī to, ka es neatlaidīgi tiecos pēc sakariem ar amerikāņiem. Bet tad rodas jautājums, kādēļ šīs neatlaidības man trūka, nododot amerikāņiem ziņas? Tas taču neizskatās loģiski.”

Varam pacensties iedomāties vēl kādas ainiņas no Rīgas kinostudijas nekad netapušās kontrpropagandas filmas.

ĀRSKATS. RĪGA, SUVOROVA IELA. DIENA.

Trīs vīrieši iet pa gājēju un satiksmes pilnu ielu. Tie ir Gunārs, Edgars un Nikolajs. Gunārs ir stipri garāks par abiem pārējiem: viņš acīm redzami ir arī situācijas noteicējs. Edgars ik pa brīdim paslepen atskatās.

GUNĀRS (krieviski). Baidās tikai tas, kas vainīgs! Mēs esam pārliecināti par savu lietu!...

Vīrieši nozūd kādā vārtrūmē.

ĀRSKATS. PAGALMS.

Vīrieši apstājušies garā, koka kastēm piekrautā pagalmā. Visi sarunājas krieviski, nevienam nav akcenta.

GUNĀRS. Tas ir šeit?

NIKOLAJS. Jā, te var ienākt un iziet uz trim pusēm: tur uz Dzirnau ielu, tur uz Kirova[4], te atpakaļ uz Suvorova[5] ielu.

GUNĀRS. Vedīsim Harmstounu iekšā no Kirova ielas. (Edgardam) Paroli atceries?

EDGARDS. Bet to vajag tikai tad, ja neatbrauc pats Harmstouns.

GUNĀRS. Parole?

EDGARDS. Katrs mirst vientulībā.

GUNĀRS. Atbilde?

NIKOLAJS. Hanss Fallada.

GUNĀRS. Vienkārši — Fallada.

Ainas beigas.

IEKŠSKATS. MASKAVA. PASTS. TELEFONA BŪDĪŅA.

Edgars zvina, runā krieviski.